సాహిత్యప్రక్రియలన్నింటిలోనూ లోకప్రియమైనది నవల. సమకాలీన సమాజానికి దర్పణం పడుతూ, రచనాకాలపు సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక పరిస్థితులను ముందుతరాల పాఠకులకు అందించగల శక్తి నవలాసాహిత్యానికి ఉన్నది. సామాన్యుడికి అందుబాటులో ఉండటం వల్ల నవలాప్రక్రియకు సామాజిక మార్పులు, వ్యక్తిత్వ మార్పులు కలిగించగల శక్తి ఉంది. అటువంటి శక్తివంతమైన నవలాసాహిత్యంలోని కొన్ని ఉత్తమ నవలలను ఎన్నుకుని, ఆ నవలల్లోని నాయకుల పాత్రలను పరిచయం చెయ్యాలన్నది ఈ వ్యాసపరంపర ఉద్దేశం.

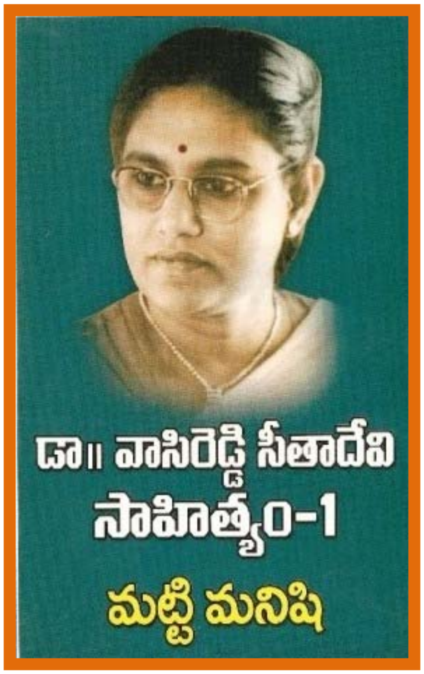

సాంబయ్య – మట్టిమనిషి

డా.వాసిరెడ్డి సీతాదేవి రచించిన "మట్టిమనిషి" నవల లో ప్రధాన పాత్రధారి సాంబయ్య. కథంతా అతని చుట్టూరా అల్లుకుని ఉన్న కథానాయకుడు. ఆరడుగుల నిండైన విగ్రహం సాంబయ్యది. కాయకష్టం వల్ల ధనుస్సును లాగిపట్టిన నారిలా బిగించి పట్టిన కండలు తిరిగినట్లున్న కండరాలు, మెలితిరిగి గవదలు దాటి గాలిలో ఆడుతుండే అతని మీసాలు, ఒత్తుగా మెడల మీదకు జారిన జుట్టు, నాగలి ఉంపలా మొనతేలిన ముక్కూ, తీక్షణమైన చూపులు, ఆ నడక తీరూ అంతా కలిపి భూమిని నమ్మి, భూమి మీదే బతికే మనిషిలా ఉంటాడు సాంబయ్య". "పుట్టినవాళ్ళందరూ ఎప్పుడో ఒకప్పుడు చచ్చిపోయేవాళ్ళేరా! అసలు మనం పుట్టింది ఏడవటానికంటరా? బతకటానికిరా! బతకటానికి. బతికినన్నాళ్ళూ మగసిరిగా బతకాలి! ఒకళ్ళను దేహీ అంటూ అడక్కూడదు. అడ్డం వచ్చిన వాటిని నరుక్కుంటూ వెళ్ళాలి! చేతగాని వాడే ఏడుస్తాడు. చేతుల్లో సత్తువ ఉన్న వాడెవ్వడూ

ఏడవకూడదు. సంతోషంగా బతకాలి! మనిషికి సంతోషం ఎక్కడుందంటావా? కష్టపడి పని చెయ్యడంలో ఉంది. చెమటోడ్చి భూమి దున్నటంలో ఉంది. రెక్కల కష్టం అక్కరకు రావటంలో ఉంది. మన కష్టార్జితం మన చేతుల్లో కొచ్చినప్పుడు ఉండే ఆనందంలాంటిది ఈ భూమ్మీదే మరొకటి లేదురా బాబూ!" అంటాడు సాంబయ్య మనవడితో! ఎంత చక్కని ఫిలాసఫీ! ఇది సాంబయ్య తనకు తానుగా గ్రహించుకున్న జీవనసారం. ఇది మట్టిలో పుట్టి, మట్టిలో పెరిగి, మట్టినే నమ్ముకు బ్రతికిన ఓ 'మట్టిమనిషి' నేర్చుకున్న జీవితసత్యం.

రచయిత్రి వాసిరెడ్డి సీతాదేవి :

గుంటూరు జిల్లాకు చెందిన డాక్టర్ వాసిరెడ్డి సీతాదేవి సుప్రసిద్ధ రచయిత్రి. ఒకవైపు ప్రభుత్వోద్యోగం చేస్తునే ఆవిడ సుమారు 39 పైగా నవలలు మరియు 100 పైగా కథలు, పలు వ్యాస సంకలనాలు, పిల్లల కథా సంపుటాలు, అనువాదాలు రాయగలడం నిజంగా అభినందనీయం. సీతాదేవిగారి సమగ్ర సాహిత్యాన్ని పలు భాగాలుగా విశాలాంధ్ర వారు ప్రచురించారు. ఆవిడ అందుకున్న జాతీయ పురస్కారాల వివరాలు, వాటి పేర్లు నవల వెనుకవైపు రాసారు. సీతాదేవిగారి నవలలు కొన్ని సినిమాలుగానూ, దూరదర్శన్ లో సీరియల్ గానూ నిర్మించబడ్డాయి. సీతాదేవి గారి రచనా శైలి, విభిన్నమైన పాత్రల సృష్టి, నిశితమైన మనస్తత్వ చిత్రణ అన్నీ ఎంతో వాస్తవికంగా, వివేచనాత్మకంగా ఉంటాయి.

మట్టిమనిషి:

1972 లో 'ఆంధ్రప్రభ' దినపత్రిక, ఆదివారం అనుబంధంలో ధారావాహికగా ప్రచురణ పొందిన ఈ నవల విశేషంగా పాఠకుల ఆదరణ పొందింది. పుస్తక రూపంలో వచ్చిన తరువాత మరో రెండుసార్లు పునర్ముద్రితమైంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ వారి ఉత్తమ నవలా పురస్కారాన్ని అందుకుంది. ఈ నవలను నేషన్ బుక్ ట్రస్ట్ వారు పధ్నాలుగు భాషల్లోకి అనువదించారు. ఆకాశవాణి హైదరాబాద్ కేంద్రంవాళ్ళు ఈ నవలని నాటకరూపంగా ప్రసారం చేసారు కూడా. ఇంతటి విశేష ప్రాముఖ్యత పొందిన ఈ సామాజిక నవల ద్వారా అప్పటి సమకాలీన సమాజపు వాస్తవిక రూపాన్నీ, ఆనాటి భూస్వామ్య వ్యవస్థలోని వివిధ పరిణామాలకు ఒక దృశ్యరూపాన్ని మనముందు ఉంచారు సీతాదేవి. తెలుగు నవలాసాహిత్యంలో ఎన్నదగిన ఉత్తమ నవలల్లో ఈ నవల ఒకటని గట్టిగా చెప్పవచ్చు. ఈ నవల కథానాయకుడు సాంబయ్య, మట్టిలో పుట్టి మట్టిలో పెరిగి మట్టిని నమ్ముకున్న మనిషి. నేలనీ, మట్టినీ నమ్ముకున్న రైతు ఆశలు, ఆకాంక్షలూ, పట్టుదల ఎలా ఉంటాయో, రైతుకి భూమితో గల అనుబంధాన్ని సాంబయ్య పాత్ర ద్వారా వివిధ కోణాల్లోంచి చూపెట్టారు రచయిత్రి. మూడు తరాల జీవితాలలో వివిధ పరిణామాలను సమర్థవంతంగా, ఎంతో దృశ్యాత్మకంగా అక్షరీకరించారు సీతాదేవి. వైవిధ్యమైన పాత్రలు, వారి విభిన్నమైన మనస్తత్వాలను గురించి చదువుతుంటే బాగా పరిచయమున్న వ్యక్తుల గురించి చదువుతున్నట్లే అనిపించడం విశేషం. ప్రతి సన్నివేశం ఒక పుస్తకాన్ని చదువుతున్నట్లు కాక, మనోఫలకంపై ఒక దృశ్యాన్ని చూపెడుతూ ఉంటుంది పాఠకుడికి. నవల పూర్తయిన చాలాకాలం వరకూ సాంబయ్య, కనకయ్య, రామనాథబాబు, రవి, వరూధిని... మొదలైన పాత్రలందరూ అలా కళ్లముందర కదులుతూనే ఉంటారు! ఎంతగానో కదిలించివేసే కథ.. కథనమూనూ!

ఏదైనా ప్రేరణో ఉందో లేక యాదృచ్ఛికమో తెలీదు కానీ నాకీ నవల చదువుతూంటే రెండు ఆంగ్ల నవలలు గుర్తుకు వచ్చాయి. ప్రఖ్యాత అమెరికన్ రచయిత్రి, నోబుల్ పురస్కార గ్రహీత 'Pearl Buck' రాసిన 'The Good Earth', Thomas Hardy

నవల 'The Mayor of casterbridge'. 'The Good Earth'లో కథానాయకుడు 'wang lung'; 'Mayor of caster bridge' లో కథానాయకుడు 'Henchard'. ఈ మూడు నవలల్లోనూ కథానాయకుడుది ఒకటే దుస్థితి.. రెక్కల కష్టం వల్లనే సామాన్యుడి నుండి ధనికుడిగా ఎదగడం, ఆ తర్వాత మళ్ళీ ఏదో కారణాన పతనమైపోయి మళ్ళీ సామాన్యుడైపోవడం. కథ, కారణాలు మాత్రమే వేరు వేరు. ఒకవేళ ఎక్కడైనా వీటి ప్రేరణ ఉండి ఉన్నా కూడా, "మట్టి మనిషి" నవలకు స్వతంత్ర్యంగా నిలబడి ఒక గొప్ప నవల అనిపించుకోదగ్గ లక్షణాలన్నీ ఉన్నాయి.

సాంబయ్య – పరిచయం:

తల్లి తండ్రి ఆహర్నిశలూ శ్రమించి ఆర్జించిన భూమి సాంబయ్యది. అతని తండ్రి వెంకయ్య ఉత్తరాది నుండి ఆ ఊళ్ళోకొచ్చి మోతుబరి రైతు వీరభద్రయ్య దగ్గర పాలేరుగా కుదురుతాడు. తర్వాత నాలుగేళ్లలో నాలుగొందలు సంపాదించి, రెండెకరాల పొలం కౌలుకి తీసికొని రెండేళ్ళలో పన్నెండెకరాల కౌలు వ్యవసాయం చేయగలిగే స్థితికి చేరాడు. అతని భార్య మంగమ్మ కూడా ఆ ఇంటా ఈ ఇంటా పనిచేస్తూనే పొలం పనులలో కూడా భర్తకు చేదోడువాదోడుగా ఉండేది. పాతికేళ్ళు రాగానే సాంబయ్యకి దుర్గమ్మ నిచ్చి పెళ్ళి చేసి ఒకరి తరువాత ఒకరు పరలోకానికి ప్రయాణమవుతారతని తల్లిదండ్రులు. సాంబయ్య పుట్టేనాటికి రెండెకరాలున్నవారి మాగాణి, అతడికి బిడ్డ పుట్టే సమయానికి నాలుగెకరాల మాగాణీ, మూడెకరాల మెట్ట ఆయి, ఇంటి స్థలం, దొడ్లు దోవలతో ఊళ్ళోని సన్నకారు రైతులలో ఒకడిగా నిలుస్తాడు సాంబయ్య.

సమయానికి సరైన వైద్యం అందక భార్య పోయినప్పుడు ఊరివాళ్ళు "కర్కోటకుడు" అన్నా సాంబయ్య పట్టించుకోడు. అతడికి ఏనాడూ ఇరుగుపొరుగువారితో సంబంధం లేదు. తాను, తన పొలము తప్ప ఊళ్ళో వారి వ్యవహారాల్లో జోక్యం కలగజేసుకోవడం ఇష్టం ఉండదు అతనికి. తన పక్క పొలం ఎవరిదీ, వాళ్ళేమన్నా అమ్మే ఉద్దేశంలో ఉన్నారా అన్నదే అతనికి కావాల్సినది. సాంబయ్యకున్న భూమి దాహం అతడిని మరింత శ్రామికుడిగా, కఠినుడిగా మారుస్తుంది. భార్య అనారోగ్యాన్ని కూడా పట్టించుకోడతను. ఊళ్ళో వాళ్ళకి పొలాన్ని అమ్మిపెట్టి, కొనిపెట్టే పని చేసే కనకయ్య సాయంతో మరికొంత పొలం కొంటాడు సాంబయ్య. కాంతమ్మ పొలం స్వాధీనమైన రాత్రి రెండు ఝాములదాకా ఐదెకరాల పొలం గట్టు తెగగొట్టి తన పొలంలో కలుపుకుంటాడు. మొత్తం తొమ్మిదెకరాల మాగాణి, మూడెకరాల మెట్టకు తన కొడుకు వెంకటపతి వారసుడని మురిసిపోతాడు సాంబయ్య. తాను మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకుంటే భూమిలో వాటా ఇవ్వాల్సివస్తుందని ఒంటరిగానే ఉండిపోయి కొడుకుని పెంచి పెద్ద చేస్తాడు.

బడికి కాక, కొడుకు వెంకటపతిని తనతో పాటుగా పొలానికి తీసుకెళ్లటానికే నిర్ణయించుకుంటాడు సాంబయ్య. వెంకటపతికి పెళ్ళీడుకొచ్చేసరికీ ఎనభై ఎకరాల సుక్షేత్రమైన మాగాణి, సుమారు పాతికవేల కవిలె, దొడ్లూ దోవలు, కొత్తగా కట్టిన డాబాఇల్లు గల షావుకారవుతాడు సాంబయ్య. ఊళ్ళో అతని పరపతి పెరుగుతుంది. అనుకున్నంత పొలం చేతిలోకి వచ్చేవరకూ కొడుక్కి పెళ్ళి ప్రయత్నాలు చెయ్యకుండా ఆలస్యం చేస్తాడు. ముప్ఫై ఏళ్ళు వస్తున్న కొడుకు పరిస్థితి చేదాటుతున్నట్లు అనిపించగానే అతనికి పెళ్ళి చెయ్యాలని గుర్తుకు వస్తుంది సాంబయ్యకి! కానీ అదృష్టం అందలం ఎక్కిస్తే బుద్ధి బురదలోకి లాగిందన్నట్లు ఒక చిత్రమైన కోరిక పుడుతుంది అతడి బుర్రలో... తన తండ్రి పాలేరుగా చేసిన వీరభద్రయ్య కొడుకు బలరామయ్య తో వియ్యమొందాలని! ఆస్తి హరించుకుపోయి అప్పుల్లో కూరుకుపోయి ఉన్న

బలరామయ్య గత్యంతరం లేక ఆఖరి కుమార్తె వరూధినిని వెంకటపతికిచ్చి వివాహం జరిపిస్తాడు. ఈ వ్యవహారమంతటికీ ముఖ్యకర్త, మధ్యవర్తి గుంటనక్కలాంటి కనకయ్య!

రైతులకూ పెట్టుబడిదారులకూ మధ్యవర్తిగా ఉంటూ, ఊరువాళ్ల దయాధర్మాలతో సంసారం నడుపుతూ, చిన్నచిన్న పెట్టుబడులతో వ్యాపారం ప్రారంభించి, ఏదో ఒక దోవన లాభాలార్జించి భూస్వామిగా మారిన ఊసరవెల్లి కనకయ్య. ఒకనాడు బక్కపలచగా, తిండి లేక ఆవురావురుమన్న కనకయ్య కాలువగట్టు క్రింద పదెకరాల పొలం, తాను రైతుల ధాన్యం అమ్మించిన మిల్లులోనే పావలా వాటాదారు అవుతాడు. నాలుగువేలతో ఇల్లు బాగుచేసుకుని మేడ కడతాడు. మోసాలతో ధనార్జన చేసి కొడుకునీ, అల్లుడ్నీ లాయర్లను చేస్తాడు. అక్రమార్జనతో బలరామయ్య మేడను కూడా కొని, చివరికి ఆ ఊరి సమితి ప్రెసిడెంట్ కూడా అవుతాడు. సమకాలీన వ్యవస్థలోని లోటుపాట్లకు, మోసకారితనానికీ ప్రతీక అతని పాత్ర.

జమిందారీ బిడ్డనన్న అహంకారంతో, పట్నవాసపు మోజుతో సాంబయ్య కోడలు వరూధిని పల్లె వదిలి పట్నంలో కాపురం పెడుతుంది. ఆమె కట్టడితో పెళ్లాం చాటు మొగుడిగా మారిన వెంకటపతి తండ్రిని పల్లెలో వదిలి పట్నం మకాం మార్చేస్తాడు. తన మొండితనం వల్ల, అజాగ్రత్త వల్ల, అదుపులేని నడవడి వల్లా, జీవితాన్ని అభాసుపాలు చేసుకుంటుంది వరూధిని. కనకయ్య వంటి గుంటనక్కల వల్ల, రామనాధబాబు వంటి మోసకారులవల్ల, వెంకటపతి చేతకానితనం వల్లా, సాంబయ్య చెమట చిందించి సంపాదించిన ఆస్తంతా కర్పూరంలా హరించుకుపోతుంది. చివరకి ఓ దిబ్బ మీద పూరిపాకలో ఒంటరిగా మిగులుతాడు సాంబయ్య! అతని కష్టార్జితమంతా మోసకారుల పాలవుతుంది. అయినా దిగాలుపడకుండా ఒంటరిపోరాటానికి సిద్ధమవుతాడు వృద్ధుడైన సాంబయ్య. అంతటి పేదరికంలో, వృద్ధాప్యంలో కూడా ఓటమి అంగీకరించని అతని పట్టుదలకూ అతడ్ని మెచ్చకుండా ఉండలేము.

మితిమీరిన అహంకారంతో, విశృంఖల ప్రవర్తనతో తన జీవితాన్నే నాశనం చేసుకున్న వరూధిని చావుపై జాలి కలిగుతుంది తప్ప అసహ్యం వెయ్యదు. భార్య హఠాన్మరణం తరువాత తండ్రికి మొహం చూపలేని వెంకటపతి కాన్వెంట్ లో చదువుతున్న తన కొడుకుని ఊరిపొలిమేరల్లోకి తీసుకువెళ్ళి తాత వద్దకు వెళ్లమని చెప్పి వదిలి వెళ్ళిపోతాడు. "తాతయ్యా" అనే మమకారం నిండిన పిలుపు సాంబయ్యలో వాత్సల్య సాగరాన్ని ప్రవహింపజేస్తుంది. క్షీణించిపోతున్న అతడి జీవశక్తి తిరిగి పుష్టిని సంపాదించుకుంటుంది. అతడి చీకటి జీవితంలో మళ్ళీ వెలుగు కనిపిస్తుంది. "తాతయ్యా" అంటూ తనను తాను సాంబయ్య మనవడిగా పరిచయంచేసుకున్న మనవడు రవిని "నువ్వే నా వారసుడివి" అని పరవశంతో హత్తుకుంటాడతను. మనవడి కోసం బ్రతకాలనీ, జీవితంతో మళ్ళీ పోరాడాలనీ అనిపిస్తుంది సాంబయ్యకి. రవి ప్రతి మాటా అతడి కళ్ళల్లో వెలుగునే నింపుతాడు. జీవనం కోసం దిబ్బ మీద బీర, సొర, కాకర, చిక్కుడు విత్తనాలు నాటి, ఒక మామిడి టెంక కూడా పాతి మట్టి కప్పుతాడు. తాను నోరు విడిచి కౌలుకడిగిన అడిగిన నాలుగెకరాలు ఇవ్వడానికి వెనకాడుతున్న కనకయ్యతో "నీ మగతా నీకిస్తే సరిగదా? నా జీవితంలో నే నెవరికీ ఒక్క కానీ ఎగ్గొట్టలేదు. ఒకళ్ళది ఒక కానీ తినలేదు. నేను తిన్నా మరొకళ్ళకి పెట్టినా నా కష్టార్జితమే!" అన్న సాంబయ్య మాటలు మూర్తీభవించిన అతడి ఆత్మాభిమానాన్ని చూపెడతాయి.

ముసలి దున్ననూ, ఒట్టిపోయిన గేదెనూ జతకలిపి పదేళ్ళ మనవడితో బంజరు భూమిని దున్నటానికి బయల్దేరిన సాంబయ్యను ఊరంతా ఆశ్చర్యంగా చూస్తుంది. రామనాథబాబు రవిని పట్నంలో చదివిస్తానని వచ్చినా, తాతను విడిచి రానంటాడు మనవడు.

దున్న పోయినప్పుడు రవి బాధ పడుతూ "హౌ క్ర్యూయల్ యు ఆర్? తాతయ్యా!" అంటాడు. అందుకు సమాధానం చెప్తూ, "దున్నుతూ దున్నుతూ కాడి మెడమీద వేసుకుని పోయిందిరా! దాని ఋణం అది తీర్చుకుని హాయిగా కన్నుమూసింది. అదృష్టం అంటే దాందేరా! మనుషులకు కూడా రాదురా ఆ అదృష్టం!" అంటాడు. ఎంతటి జీవనసత్యం దాగి ఉందో ఆ మాటల్లో!

మరోసారి – "తాతయ్యా నీకు చదువు రాదుగదా! ఇదంతా నువ్వెట్టా నేర్చుకున్నావ్?" అనడుగుతాడు మనవడు.. అప్పుడు..

"ఈ నేల నా పలక. నాగలే నా బలపం. పొలమే నా బడి! భూమ్మీద దిద్దాను. రోజుకి ఒక్కొక్కమాట ఈ భూమే నేర్పింది నాకు. నా తల్లీ, దైవం, గురువూ ఈ భూమేరా రవీ! ఇప్పుడు చెప్పరా మనవడా? నీ బడి గొప్పదో నా బడి గొప్పదో? నీచదువెక్కువో నా చదువెక్కువో?" అంటాడు సాంబయ్య! ఇతను కదూ జ్ఞాని !

తాతామనలిద్దరూ రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుని పండించిన బంగారం లాంటి పంటను చూసేసరికీ ఆ ఊరి సమితి ప్రెసిడెంటైన కనకయ్యకు దుర్బుధ్ధి పుడుతుంది. ప్రభుత్వం సొమ్మని చెప్పి పోలీసు బలగంతో ఆ పొలాన్ని లాక్కుంటాడు. "ఈ నేల నాది..ఈ పంట నాది... ఈ భూమి.." అంటూనే నేలకొరుగుతాడు సాంబయ్య. మట్టిలో పుట్టి, మట్టిని నమ్ముకుని బ్రతికిన సాంబయ్య జీవితం అలా మట్టిలోనే సమాప్తమవుతుంది. రవిని పోలీసులకప్పజెప్తాడు కనకయ్య. "వస్తాన్రా.. తిరిగొస్తాన్రా.. నీ కోసం.. తుపాకీ..!" అని కనకయ్యను హెచ్చరిస్తూ పోలీసుల వెంట వెళ్తాడు రవి. ఈ తిరుగుబాటుకి నాంది "ఈ నేలా, ఈ గాలీ, ఈ ఆకాశం చమటోడ్చేవాడి సొత్తురా! అందలమెక్కినోడిది కాదురా!" అన్న తాతయ్య సాంబయ్య మాటలే...! నవలాసారం కూడా ఇదే మరి!!

చివరలో సాంబయ్యకు అటువంటి దీనమైన మరణం ప్రాప్తించకుండా ఉంటే బాగుండేదేమో అనిపిస్తుంది. సాంబయ్య పోరాటస్ఫూర్తి, కష్టాల్ని ఎదురీదే పట్టుదల పాఠకులలో అతడి పట్ల గౌరవాన్నీ, అభిమానాన్నీ పెంచుతాయి. అందువల్లే భార్యను బ్రతికించుకోలేని కఠినుడిగా, పిసినారిగా కాకుండా తాను నమ్మిన సిధ్ధాంతానికి కట్టుబడి, పట్టుదలతో అహర్నిశలూ శ్రమించి, నేలను నమ్ముకున్న ఒక స్ఫూర్తిదాయకుడైన శ్రామికుడిగానే సాంబయ్య గుర్తుండిపోతాడు. అంతేకాదు, ప్రతికూల పరిస్థితులలో సైతం ధైర్యంగా నిలబడి, విధితో పోరాడటమెలానో సాంబయ్య పాత్ర మనకు నేర్పిస్తుంది.

(మరొక నవలానాయకుడి గురించి వచ్చే సంచికలో)

COMMENTS

రచయిత్రి బ్లాగు

తృష్ణ:(http://trishnaventa.blogspot.in)